Evaluatie Armoede Agenda 2020-2024

Maart 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**
1 Inleiding **3**
2 Evaluatie inkomensondersteunende maatregelen **5**
Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ) 5
Busvoordeelabonnement 6
Meedoenregeling 7
Kinderfonds 8
Gemeentelijke bijzondere bijstand 9
Individuele inkomenstoeslag (IIT) 10
Individuele studietoeslag (IST) 10
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 11
Sociale lening Gemeentelijke Kredietbank 11
Energietoeslag 11
3 Optimaliseren bereik en organisatie inkomensondersteunende regelingen (lijn 1) **13**
Hoger bereik van de inkomensondersteunende regelingen 13
Toegang tot de regelingen vereenvoudigen 14
Meer maatwerk en klantcontact 15
4 Aanpak kinderarmoede (lijn 2) **17**
Vergroten bereik kindregelingen 17
Vergroten keuzevrijheid binnen kindregelingen 18
Terugdringen van de gevolgen van armoede onder kinderen 18
5 Gezondheid en armoede (lijn 3) **20**
Stress-sensitief werken 20
Stoppen met roken 20
Samenwerking met huisartsen 21
Overige activiteiten armoede en gezondheid 21
6 Werkende armen (lijn 4) **23**
Vergroten bereik werkende armen 23
Regelingen toegankelijker maken voor ondernemers 24
7 Conclusie **25**

1 Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van de Armoede Agenda 2020-2024. Toen de agenda geschreven werd, konden we niet voorzien wat ons de komende jaren te wachten zou staan. De coronacrisis zorgde voor stilstand van het maatschappelijke leven: mensen verloren hun baan, elkaar fysiek ontmoeten was lange tijd niet mogelijk, ondernemers kwamen voor grote uitdagingen te staan. De wereldwijde energiecrisis in 2022 had hoge energieprijzen en inflatie als gevolg. De overheid probeerde mensen te compenseren met een stijging van het minimumloon, de energietoeslag, een prijsplafond voor energie en een noodfonds. Ook de gemeente Nijmegen trok alles uit de kast om inwoners te helpen hun huis te verduurzamen en de kosten binnen de perken te houden. Voor veel mensen bleken de maatregelen onvoldoende; het bleven slechts pleisters. Dat concludeerde ook de Commissie sociaal minimum in 2023: het sociaal minimum is niet toereikend, en er is een structurele, centrale aanpak nodig om ervoor te zorgen dat mensen kunnen rondkomen en kunnen meedoen aan de maatschappij.[1] Niet voor niets was bestaanszekerheid een van de hoofdthema's bij de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2023. Daarnaast is per 1 juli 2023 het Rijksprogramma Vereenvoudiging inkomensondersteuning voor mensen (VIM) gestart, waarin de focus ligt op verbeteringen in de samenloop van verschillende inkomensregelingen. Kortom, we blikken terug op een bewogen periode.

Doel en opbouw

In deze evaluatie kijken we naar de Nijmeegse Armoede Agenda 2020-2024 en halen we waar nodig landelijke ontwikkelingen of regelingen aan. Die vroegen namelijk om abrupte actie of inzet, zoals bij de energietoeslag, waardoor langetermijnplannen noodgedwongen op een lager pitje kwamen te staan. In de Armoede Agenda staan de volgende ambities centraal:

1. We willen dat alle Nijmegenaren kunnen voorzien in hun levensonderhoud. Voor inwoners die dit (nog) niet zelf kunnen, biedt Nijmegen een vangnet aan inkomensondersteunende maatregelen aan.
2. We willen mensen die in armoede leven zoveel mogelijk helpen uit deze situatie te komen en dus perspectief bieden.

De Armoede Agenda 2020-2024 is opgebouwd aan de hand van een weergave van het bestaande beleid aan inkomensondersteunende maatregelen en vier lijnen om dit beleid te verbeteren en te versterken. In deze evaluatie volgen we die opbouw. We brengen de ontwikkelingen, inzet en resultaten in beeld per regeling en zoomen via de vier lijnen in op overkoepelende uitdagingen:

1. Optimaliseren bereik en organisatie inkomensondersteunende regelingen
2. Aanpak kinderarmoede
3. Gezondheid en armoede
4. Werkende armen

We laten zien waar we staan met het oog op de doelstellingen per lijn en dragen suggesties aan voor de nieuwe Armoede Agenda.

Minima-effectrapportage en lokale armoedescan

Deze evaluatie is niet los te zien van de Minima-effectrapportage (MER) die in het eerste kwartaal van 2024 door het Nibud wordt uitgevoerd. Waar deze beleidsevaluatie focust op wat de gemeente Nijmegen gedaan heeft en hoeveel mensen daarmee geholpen zijn, biedt de MER inzicht in het effect van ons armoedebeleid voor verschillende huishoudtypen. De MER geeft bijvoorbeeld inzicht in de armoedeval. Daarnaast voert het CBS vroeg in het tweede kwartaal van 2024 een lokale armoedescan uit in opdracht van de gemeente Nijmegen. Dit doen we in navolging van steden als Arnhem, Den Haag en Leiden. In deze scan koppelt het CBS de gebruiksgegevens van inkomensondersteunende maatregelen aan algemene inkomensgegevens. Dit geeft inzicht in het gebruik van

[1] 'Een zeker bestaan; naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum (Rapport II)' van de Commissie sociaal minimum.

regelingen, maar vooral ook in achtergrondkenmerken van gebruikers én niet-gebruikers. Samen vormen de drie notities een opmaat naar de startnotitie voor de Armoede Agenda 2025-2029.

Motie 'Van armoedebeleid naar meer maatwerk in bestaanszekerheid'
Op 27 september 2023 heeft de gemeenteraad de motie *Van armoedebeleid naar meer maatwerk in bestaanszekerheid* unaniem aanvaard. In de motie roept de gemeenteraad het college op om voorstellen aan de gemeenteraad te presenteren voor mogelijke scenario's voor de inrichting van een vereenvoudigd beleid voor inkomensondersteuning dat meer ruimte biedt voor de menselijke maat. De uitwerking van deze motie landt – net als de lessen uit deze evaluatie en de resultaten van de Minima-effectrapportage en de armoedescan – in de startnotitie.

2 Evaluatie inkomensondersteunende maatregelen

Nijmegen wil dat alle Nijmegenaren kunnen participeren, bij voorkeur door werk. Inwoners die dit (nog) niet zelf kunnen, bieden we in eerste instantie een Participatiewetuitkering aan. Daarnaast is er een vangnet aan inkomensondersteunende maatregelen. Deze regelingen zijn ook beschikbaar voor Nijmegenaren met een laag inkomen uit werk, AOW of andere uitkeringen. In dit hoofdstuk lopen we de verschillende regelingen langs en gaan we in op het bereik en de ontwikkelingen. Bij de meeste regelingen geldt: hoe hoger het bereik onder de rechthebbenden, hoe beter. Een bereik van 100% is optimaal. Bij regelingen waarbij dit niet opgaat, lichten we dit toe.[2,3]

Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ)

Inwoners met een laag inkomen (tot 130%[4]) en weinig vermogen kunnen via de gemeente met korting een zorgverzekering van VGZ of CZ afsluiten; de gemeente betaalt door middel van een gemeentelijke bijdrage mee aan de premie voor de aanvullende verzekering. Deze bijdrage varieert van € 10 bij het minst uitgebreide pakket tot € 42 bij het meest uitgebreide pakket, waarbij het eigen risico ook is meeverzekerd. Er zijn verschillende pakketten die aansluiten bij verschillende zorgbehoeftes. Hiermee helpen we Nijmegenaren bij het kiezen van de juiste dekking en het voorkomen van zorgmijding of financiële problemen. Het aantal Nijmegenaren dat gebruik maakt van de CAZ is de laatste jaren vrij stabiel en ligt rond de 11.000. Daarmee bereiken we ruim 65% van de doelgroep.

Tabel 1. Aantal deelnemers Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering

	2020	2021	2022	2023	2024[5]
Deelnemers CAZ	11.443	11.205	10.916	11.345	11.327

Figuur 1. Bereik Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering

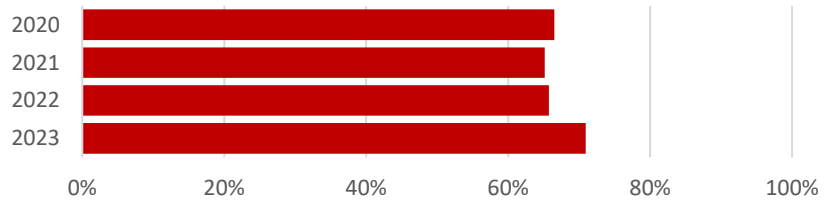

In 2021 en 2022 was er een lichte afname van deelnemers te zien. De inschatting is dat dit te maken heeft met het stijgen van de premies en de kosten voor levensonderhoud. Inwoners met een laag inkomen kiezen dan eerder

[2] De gebruikscijfers zijn gebaseerd op de opgave in het Dashboard Sociaal Domein, dat op zijn beurt data uit het gemeentelijk administratiesysteem GWS haalt. Data over het Busvoordeelabonnement en de Meedoenregeling worden direct uit het portaal van Forus gehaald, de organisatie die deze twee regelingen voor de gemeente faciliteert. Stichting Leergeld voert een eigen administratie en doet jaarlijks opgave van aantal kinderen en huishoudens dat zij bereiken.

[3] Om het gebruik af te zetten tegen de doelgroep hebben we gebruik gemaakt van CBS-data. In 2021 is op verzoek van de gemeenteraad de omvang van de doelgroepen van de Meedoenregeling, het Busvoordeelabonnement, de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ), het Kinderfonds en de Individuele inkomenstoeslag uitgevraagd bij het CBS. Reden hiervoor is dat de omvang van deze doelgroepen op basis van inkomensgegevens niet af te leiden zijn uit openbare bronnen. In 2021 waren de inkomensgegevens over het jaar 2019 bekend. We hebben de indicaties uit de CBS-berekeningen van 2021 doorgetrokken om een indicatie van de omvang van de doelgroep in latere jaren te krijgen. Het updaten van de omvang van de doelgroepen voor de verschillende regelingen is makkelijk wanneer alleen eisen aan de hoogte van het inkomen worden gesteld. Wanneer er echter ook aanvullende eisen worden gesteld, bijvoorbeeld over vermogen of huishoudenssamenstelling, is dat moeilijker. Omdat het om indicaties gaat, noemen we de

[4] De inkomensgrenzen worden uitgedrukt in percentages ten opzichte van het wettelijk sociaal minimum. Ten behoeve van de leesbaarheid schrijven we dat niet telkens uit, maar houden we het bij het percentage.

[5] Voor de CAZ is het aantal deelnemers in 2024 bekend, omdat je je zorgverzekering voor 1 januari af moet sluiten. Over andere regelingen rapporteren we tot en met 2023.

voor een goedkope basisverzekering, ook al kan dit betekenen dat de kosten onder de streep hoger zijn dan met een CAZ-verzekering. Tegelijkertijd zagen we de gemeentelijke kosten voor de bijzondere bijstand voor zorgkosten stijgen. Vanaf 2023 zien we weer een stijging in het aantal deelnemers van de CAZ. Dit komt mede door een uitgebreide campagne onder alle ontvangers van de energietoeslag. Ook speelt mee dat we per 2023 de gemeentelijke bijdrage hebben verhoogd en een nieuw beperkt aanvullend pakket hebben opgenomen. De gemeentelijke bijdrage voor het meest uitgebreide pakket is gestegen van € 38 naar € 42, voor het gemiddeld aanvullende pakket van € 16 naar € 18 en voor het beperkt aanvullende pakket hebben we een bijdrage van € 10 ingesteld. We monitoren de komende jaren of het hogere bereik van de CAZ ook een verlaging in de kosten van de bijzondere bijstand tot gevolg heeft.

Jongeren

Sinds 2023 is er een beperkt aanvullend pakket toegevoegd aan de CAZ, mede om jongeren aan te moedigen zich via de CAZ goed te verzekeren. Op 1 januari 2023 maakten er 618 jongeren tussen de 18 en 27 jaar gebruik van de CAZ, tegenover 568 in 2022. In 2021 waren dit er echter meer, namelijk 634. In januari 2024 zien we dat er 558 jongeren verzekerd zijn in de CAZ. Dit is een kleine daling en dit kan ermee te maken hebben dat de zorgpremies ieder jaar hoger worden, maar dat de zorgtoeslag in 2024 maar liefst € 27 lager is dan in 2023. Deze was in 2023 eenmalig verhoogd als landelijke koopkrachtmaatregel. Het is niet onwaarschijnlijk dat jongeren vooral de goedkoopste zorgverzekering hebben gekozen. Het kan ook zo zijn dat het beperkte aanvullende pakket nog niet genoeg bekend is onder jongeren. Uit ervaringen van andere gemeenten weten we dat het een paar jaar duurt voordat het aantal deelnemers in een nieuw pakket echt stijgt. Er is een zogenaamde aanloopfase. Het bereiken van jongeren met de CAZ blijft een aandachtspunt voor de gemeente Nijmegen: jong geleerd is oud gedaan.

Aandachtspunten

In 2024 wordt het aanvraagproces onder de loep genomen. Bij een eerste check wordt nu iedereen toegelaten die verklaart te voldoen aan de voorwaarden. In april/mei volgt de definitieve inkomenscontrole. We willen dat financieel kwetsbare inwoners weten waar zij aan toe zijn en zijn daarom van plan om de inkomenscheck bij de aanmelding te doen. Daarmee voorkomen we dat mensen halverwege het jaar zonder zorgverzekering komen te zitten. Daarnaast gaan we bekijken of een vermogenstoets nog wel passend is bij deze regeling, aangezien deze controle veel tijd kost voor de uitvoering.

Busvoordeelabonnement

Met het Busvoordeelabonnement reizen gebruikers voor een kleine jaarlijkse bijdrage doordeweeks vanaf 9.00 uur en in het weekend de hele dag onbeperkt in alle stads- en streekbussen in de gemeente Nijmegen. Het doel van het abonnement is om mensen met een laag inkomen (tot 130%) te helpen deel te nemen aan de Nijmeegse samenleving.

Tabel 2. Aantal deelnemers Busvoordeelabonnement

	2020[6]	**2021**	**2022**	**2023**
Deelnemers Busvoordeelabonnement		7.513	9.942	12.199

Figuur 2. Bereik Busvoordeelabonnement

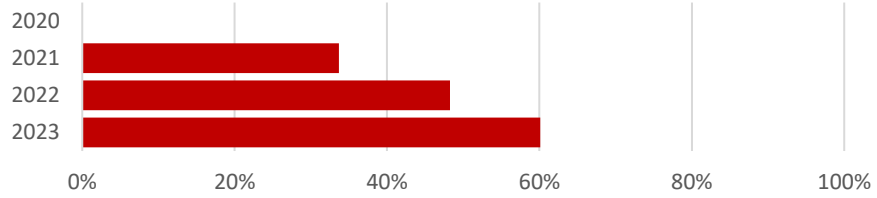

[6] Het Busvoordeelabonnement bestaat sinds november 2020. Daarom nemen we geen cijfer op voor 2020.

Uit tabel en figuur 2 blijkt dat het aantal Nijmegenaren dat gebruik maakt van het Busvoordeelabonnement flink is gestegen de afgelopen jaren. Waar er in 2021 ongeveer een derde van de doelgroep gebruik maakte van het abonnement, was dat in 2023 zo'n 60%. De groep 'vaste gebruikers' wordt steeds groter. Als mensen het abonnement eenmaal ontdekt hebben, zien we hen elk jaar terugkomen voor verlenging. Met een grote communicatiecampagne in 2022 en 2023 was er daarnaast nieuwe aanwas.

Abonnement draagt bij aan participatie
De gebruikers geven in een onderzoek uit 2022 aan dat het Busvoordeelabonnement hen helpt om meer te participeren. Veel gebruikers benutten het abonnement voor recreatieve en sociale activiteiten, zoals het bezoeken van het winkelcentrum of bekenden. Een groot deel gebruikt het abonnement ook voor noodzakelijke levensbehoeften, zoals boodschappen doen of naar de huisarts of apotheek. Meer dan een kwart van de gebruikers gaat met het abonnement naar (vrijwilligers)werk of scholing. Gebruikers geven aan vaker te reizen dan vóór de aanschaf van het Busvoordeelabonnement. Als nadeel van het Busvoordeelabonnement wordt gezien dat er doordeweeks pas vanaf 9.00 uur gebruik van kan worden gemaakt. Juist werkenden met een laag inkomen zijn genoodzaakt eerder de bus te nemen.

Meedoenregeling

De Meedoenregeling biedt inwoners met een laag inkomen de mogelijkheid om voor maximaal € 150 een cursus of activiteit te doen. Denk hierbij aan sporten, naar de bioscoop of het theater of een dagje naar de wellness. De Meedoenregeling draagt bij aan participatie.

In 2022 is de inkomensgrens verhoogd van 110% naar 130%, zodat meer mensen gebruik konden maken van de regeling. In het coalitieakkoord 2022-2026 is de inkomensgrens verder verhoogd naar 140%. Het effect van de stijging van de inkomensgrenzen zien we duidelijk terug in de stijging van het aantal deelnemers: in 2020 maakten 3.028 inwoners gebruik van de Meedoenregeling, in 2023 waren dit er 7.100. Het bereikpercentage neemt dan ook geleidelijk toe. Ook heeft corona effect gehad op het gebruik van de Meedoenregeling in 2020 en 2021.

Tabel 3. Aantal deelnemers Meedoenregeling

	2020	**2021**	**2022**	**2023**
Inkomensgrens	*110%*	*110%*	*130%*	*140%*
Deelnemers Busvoordeelabonnement*	3.028	3.653	5.300	7.100

* Het gaat om geactiveerde codes, niet om verzilverde codes.

Figuur 3. Bereik Meedoenregeling

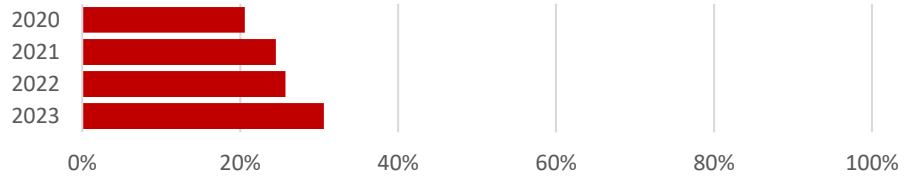

We zien dat sinds de start van de Meedoenregeling het aantal ondernemers dat hun diensten aanbiedt steeds groter is geworden. Inwoners kunnen hun tegoed verzilveren bij 339 ondernemers. Dit is de afgelopen jaren gestimuleerd, om zo veel keuze voor de inwoner te realiseren. De Cliëntenraad Participatiewet geeft aan het ruime aanbod te waarderen, maar geeft het signaal af dat niet alle aanbieders hun diensten met korting aanbieden. We houden in 2024 het aanbod tegen het licht en onderzoeken of we de toelatingscriteria voor ondernemers moeten aanscherpen.

Kinderfonds

Het Kinderfonds is de verzamelterm voor de regelingen die de gemeente Nijmegen heeft voor kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen. We willen ervoor zorgen dat kinderen mee kunnen doen, ongeacht de financiële situatie van hun ouders. De kindregelingen zijn:

- Bijdrage aan de vrijwillige ouderbijdrage in het primair onderwijs;
- Bijdrage aan de buitenlandse schoolreis/excursie in het voortgezet onderwijs;
- Laptopregelingen in het primair en voortgezet onderwijs;
- Sport-, cultuur- of educatieve activiteit;
- Zwemfondsregeling: zwemlessen voor diploma A en schoolzwemmen nieuwkomers Bloemberg.

Stichting Leergeld voert deze kindregelingen in opdracht van de gemeente Nijmegen uit. Tot september 2023 richtte Stichting Leergeld zich op 4- tot en met 17-jarigen. Sinds september 2023 richt Leergeld zich ook op 0- tot en met 3-jarigen. De totale doelgroep is nu kinderen van 0 tot en met 17 jaar.

In 2020, 2021 en deels 2022 gold er een inkomensgrens van 120% voor één kind en 130% bij twee of meer kinderen. In september 2022 is met subsidie vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de doelgroep verruimd naar 140%. Sinds 2023 is deze grens opgenomen in de subsidiebeschikking van de gemeente en dus gelijkgestemd aan de Meedoenregeling. We maken geen onderscheid meer tussen een of meerdere kinderen.

In onderstaande tabel zien we dat Stichting Leergeld ieder jaar aan meer kinderen een vergoeding toekent en daarmee jaarlijks ook steeds meer gezinnen helpt. Bij deze cijfers moeten we opmerken dat ze gaan over alle vergoedingen vanuit Leergeld. Leergeld vergoedt met geld van SZW, fondsen en donateurs bijvoorbeeld ook schoolspullen, zomeractiviteiten, fietsen, verjaardagsboxen en decemberpakketten.[7]

Tabel 4. Aantal verstrekkingen kindregelingen

	2020	**2021**	**2022**	**2023**
Aantal kinderen aan wie een vergoeding is toegekend	2.961	3.229	3.834	4.195
Aantal geholpen gezinnen	1.851	1.978	2.252	2.365

Het bereik van Stichting Leergeld ligt hoog: in 2021 was dit 94%, in 2022 en 2023 komt het op 100% uit (Figuur 4). Het aantal huishoudens dat gebruik maakt van ondersteuning via Leergeld is zelfs groter dan de doelgroep die het CBS voor de kindregelingen berekend heeft. Dit kan mogelijk verklaard worden door het feit dat het Kinderfonds ook huishoudens helpt die in asielcentra wonen, of inwonend zijn bij een opa of oma. Deze huishoudens zijn voor het CBS in hun statistieken niet of moeilijk te duiden.

Figuur 4. Bereik kindregelingen op basis van het aantal geholpen gezinnen

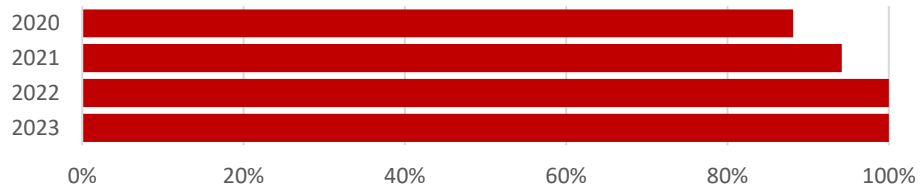

In hoofdstuk 4 gaan we dieper in op de kindregelingen.

[7] Deze opsomming is niet uitputtend.

Gemeentelijke bijzondere bijstand

We verstrekken bijstand als er uit bijzondere omstandigheden noodzakelijke kosten voortvloeien. In deze paragraaf focussen we op de individuele bijzondere bijstand (in tegenstelling tot de categoriale bijzondere bijstand, zoals de CAZ en de energietoeslag), waarbij consulenten kijken naar de persoonlijke situatie van de inwoner en maatwerk toepassen. Daarbij kijken ze naar inkomen, draagkracht en de mogelijkheden van een sociale lening. Kosten die we vergoeden zijn: juridische kosten, kosten voor beheer en bewind, aanvulling bijstand < 21 jaar, duurzame gebruiksgoederen, volledige woninginrichting, garantietoeslag, legeskosten verblijfsvergunning, woonkosten, medische en medisch gerelateerde kosten, reiskosten, uitvaartkosten en kosten voor een entreeopleiding. Daarnaast kan bijzondere bijstand bij bijzondere omstandigheden ook voor andere kosten worden toegekend. Binnen de individuele bijzondere bijstand zijn tot slot ook regelingen ontstaan die meer categoriaal van aard zijn, zoals de witgoedregeling. Hierbij wordt op basis van een vastgesteld aantal voorwaarden een vergoeding gegeven, waardoor een snelle uitvoering mogelijk is.

Aantal verstrekkingen

Omdat de bijzondere bijstand bedoeld is voor bijzondere situaties, kan er geen streefcijfer van gewenst bereik vastgesteld worden zoals bij andere inkomensondersteunende regelingen. We zien over het algemeen een stijging van het aantal aanvragen bijzondere bijstand de afgelopen jaren. Dit is te verklaren door het groeiende aantal inwoners dat moeite heeft met rondkomen. Ook weten inwoners de gemeente beter te vinden door onder andere de energietoeslag. Tabel 5 geeft het aantal toekenningen weer. Die zitten in 2023 op hetzelfde niveau als in 2021, met een dip in 2022. We verwachten dat de toenemende vergrijzing de komende jaren invloed heeft op het beroep van inwoners op de bijzondere bijstand.

Tabel 5. Aantal toekenningen gemeentelijke bijzondere bijstand (aantal unieke cliënten)

	2020	2021	2022	2023
Bijzondere bijstand (buiten Energietoeslag en Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK))	5.292	5.154	4.921	5.104
- Waarvan beheer en bewind[8]		2.389	2.386	2.475
- Waarvan woninginrichting		1.314	1.433	1.616
- Waarvan medische kosten		642	656	695

Bij de bijzondere bijstand voor medische kosten zien we een stijging van het aantal verstrekkingen. Daarbinnen tekent zich een opvallende stijging af van het aantal verstrekkingen voor mondzorgkosten. Dit kan erop wijzen dat mensen steeds vaker niet passend verzekerd zijn, of lang zorg mijden totdat er echt iets moet gebeuren. Daarnaast zijn de (aanvullende) vergoedingen van de zorgverzekeraars steeds magerder geworden. Consulenten wijzen aanvragers op de mogelijkheden van de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering; bijzondere bijstand voor medische kosten is immers in principe eenmalig.

Belangrijke ontwikkelingen

- *Energiezuinig witgoed*. In mei 2023 zijn we gestart met een pilot energiezuinig witgoed. Inwoners krijgen voor een koelkast of wasmachine een maximale vergoeding van € 600 waarmee ze een energiezuinig apparaat kunnen kopen. Zo besparen ze energiekosten en dragen we bij aan het verduurzamen van de maatschappij. De pilot is positief geëvalueerd; de tijdelijke beleidsregels zijn opgenomen in de vaste beleidsregels.
- *Meer klantcontact.* In 2023 zijn we gestart met meer klantcontact bij de bijzondere bijstand. Als een inwoner meerdere aanvragen tegelijk doet, wordt de inwoner uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens dit

[8] Duiding van de ontwikkelingen bij beheer en bewind vindt plaats in de evaluatie van het convenant met bewindvoerders (later in 2024).

gesprek is er aandacht voor een integrale uitvraag. Wat speelt er en waar kunnen we als gemeente (mogelijk) bij ondersteunen?

- *Herziening bijzondere bijstand.* Als onderdeel van de opgave Bestaanszekerheid nemen we de bijzondere bijstand onder de loep. We kijken hoe we de aanvraag zoveel mogelijk kunnen vereenvoudigen zodat de regeling voor inwoners toegankelijker wordt. Ook kijken we welke mogelijkheden er zijn om de voorwaarden te versoepelen of te verruimen.

Individuele inkomenstoeslag (IIT)

Inwoners die al drie jaar een laag inkomen (tot 110%) en een laag vermogen hebben en geen uitzicht hebben op een hoger inkomen, kunnen de Individuele inkomenstoeslag aanvragen. Het bereik van de IIT is de laatste jaren stabiel.

Tabel 6. Aantal verstrekkingen Individuele inkomenstoeslag

	2020	2021	2022	2023
Individuele inkomenstoeslag	5.584	5.805	5.488	5.875

Figuur 5. Bereik Individuele inkomenstoeslag

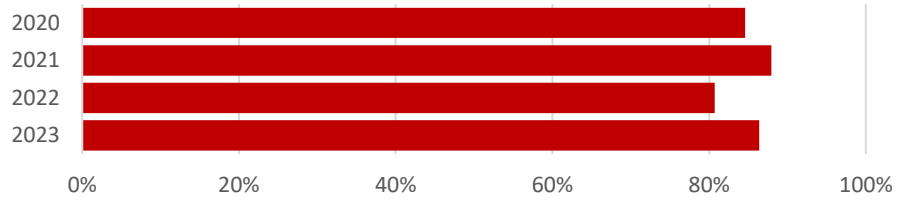

In 2023 heeft er vanuit de opgave Bestaanszekerheid een verkenning plaatsgevonden naar het ambtshalve (automatisch) toekennen van de Individuele inkomenstoeslag aan inwoners die drie jaar of langer een Participatiewetuitkering ontvangen. Van deze inwoners weten we dat ze recht hebben op de IIT en we kunnen ze ontzorgen door de toeslag automatisch toe te kennen, zonder dat ze er een aanvraag voor hoeven te doen. Dit is echter juridisch complex, omdat je volgens de Participatiewet alleen iets kunt toekennen als iemand een aanvraag heeft gedaan. Dit voorstel wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2024 voorgelegd aan de gemeenteraad.

Individuele studietoeslag (IST)

De Individuele studietoeslag is een tegemoetkoming voor studenten die vanwege ziekte of handicap hun studie moeilijk kunnen combineren met een bijbaan. Dat moet ertoe leiden dat meer mensen met een arbeidsbeperking gaan studeren en daarmee een betere kans op de arbeidsmarkt hebben. De IST is onderdeel van de Participatiewet en dus geen Nijmeegse invulling van het armoedebeleid. Op 1 april 2022 is de studietoeslag aangepast op basis van onderzoek van de Inspectie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Nijmegen heeft dat moment aangegrepen om de studietoeslag onder te brengen bij Werk en inkomen. In een volgende Armoede Agenda komt de IST daarom niet terug. Voor de volledigheid nemen we de studietoeslag hier toch op.

We presenteren de toegekende studietoeslagen in absolute aantallen, omdat de omvang van de doelgroep niet vast te stellen is op basis van inkomensgegevens. Er is immers geen registratie van de totale doelgroep studenten die door een beperking niet in staat zijn om bij te verdienen.

Tabel 7. Aantal verstrekkingen Individuele studietoeslag

	2020	2021	2022	2023
Individuele studietoeslag	204	283	380	477

We zien een duidelijke toename van het aantal verstrekkingen. Dit is een landelijke trend die samenhangt met de aanpassingen uit 2022, die de doelgroep hebben verruimd. Uit het inspectierapport bleek namelijk dat de oorspronkelijke regeling haar doel niet bereikte. Sommige voorwaarden werden te streng geïnterpreteerd, waardoor te weinig studenten de studietoeslag kregen. Als iemand de studietoeslag wel kreeg, was het bedrag soms te laag om echt een financieel steuntje in de rug te bieden.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Bij het schrijven van de Armoede Agenda 2020-2024 waren er nog twee type gemeentelijke belasting waarvoor inwoners met een laag inkomen kwijtschelding aan konden vragen:

- Hondenbelasting voor eerste hond;
- Legeskosten van de gehandicaptenparkeerkaart en –parkeerplaats.

Met ingang van 1 januari 2023 is de hondenbelasting afgeschaft en daarmee ook de kwijtschelding (coalitieakkoord 2022-2026). In 2020 hebben 839 mensen hier gebruik van gemaakt, in 2021 782 en in 2022 710. Met ingang van 1 januari 2023 is dus alleen nog kwijtschelding mogelijk voor de legeskosten van de gehandicaptenparkeerkaart en -parkeerplaats. Deze kwijtschelding is in de laatste jaren niet aangevraagd.

Overige gemeentelijke belastingen

Omdat het vaste tarief van de afvalstoffenheffing met ingang van 1 januari 2018 is verschoven naar de OZB voor woningen en het variabele tarief via afvalzakken wordt betaald, was er al geen kwijtschelding van afvalstoffenheffing meer mogelijk. Met ingang van 1 januari 2019 is ook de kwijtschelding voor de OZB en rioolheffing afgeschaft, omdat pandeigenaren over vermogen beschikken. Tevens droeg deze afschaffing bij aan de uniformiteit in het Nijmeegse belastingbeleid.

Sociale lening Gemeentelijke Kredietbank

Nijmegenaren met een laag inkomen kunnen bij de Gemeentelijke Kredietbank een sociale lening afsluiten tegen 2,4% rente. Als een inwoner voldoende kan aflossen, is een sociale lening voorliggend op de gemeentelijke bijzondere bijstand. 2,4% rente is landelijk gezien het laagste rentepercentage van alle gemeentelijke kredietbanken.

Omdat een lening bij de Gemeentelijke Kredietbank bedoeld is voor bijzondere situaties, stelt de gemeente Nijmegen geen streefcijfer aan het gewenste bereik. De onderstaande tabel laat zien hoeveel leningen er per jaar zijn verstrekt. Het gemiddelde bedrag per verstrekte lening ligt rond de € 2.100. Dit ligt tussen het minimale bedrag van € 500 en het maximale bedrag van € 3.750 in. In de tabel valt de stijging van 2022 naar 2023 op, die vermoedelijk samenhangt met de energiecrisis en hoge inflatie: meer inwoners kunnen moeilijk rondkomen en doen vaker een beroep op een lening bij de Gemeentelijke Kredietbank.

Tabel 8. Aantal verstrekte sociale leningen Gemeentelijke Kredietbank

	2020	2021	2022	2023
Sociale leningen	198	223	222	301

Energietoeslag

In 2022 en 2023 hebben gemeentes in opdracht van het Rijk een energietoeslag uitgekeerd ter compensatie van de gestegen energieprijzen. In zowel 2022 als 2023 ging het om € 1.300. Dit was niet voorzien in de Armoede Agenda, maar we vermelden de inkomensondersteunende maatregel hier toch vanwege de grote impact. Gemeenten kregen de vrijheid om de energietoeslag aan te laten sluiten bij het eigen inkomensondersteunende beleid. Voor Nijmegen betekende dat een inkomensgrens van 130%. De gemeenteraad heeft besloten middelen beschikbaar te

stellen voor het gat tussen de financiering van het Rijk (120%) en de Nijmeegse doelgroep (130%). Er werd voor de energietoeslag geen vermogensgrens gehanteerd.

Bereik
Het bereik van de energietoeslag 2022 was met zo'n 21.000 toekenningen enorm. Van deze groep waren ongeveer 3.000 inwoners student. Het grote bereik kan worden verklaard door veel landelijke aandacht voor deze regeling in de media. Het is lastig om het precieze bereikpercentage te achterhalen omdat de regeling aanvankelijk op inwonerniveau is verstrekt, daarna per huishoudtype en daarna per adres. In 2023 is aan 12.500 huishoudens de energietoeslag ambtshalve toegekend. De energietoeslag 2023 is tot 1 april 2024 aan te vragen.

Stroef proces
De uitvoering van de energietoeslag is niet zonder slag of stoot verlopen en heeft veel gevraagd van de beleids- en uitvoeringscapaciteit. Het Rijk heeft de invulling van de regeling meerdere malen bijgesteld (van € 200 naar € 800 naar € 1.300). Ook moesten als gevolg van rechtszaken de beleidsregels aangepast worden. Eerst keerden we op inwonersniveau uit, daarna per huishoudtype en na uitspraak van de rechter over het niet mogen uitsluiten van studenten op basis van één per adres. Ook liep de behandeling van het wetsvoorstel voor de energietoeslag 2023 forse vertraging op. In deze wet zijn studenten wel uitgesloten van energietoeslag. Zij hebben een tegemoetkoming ontvangen via DUO. Om inwoners niet de dupe te laten zijn van de late wetsbehandeling konden ze een vooruitbetaling van € 500 aanvragen. De gemeente Nijmegen heeft voor de energietoeslag 2023 twee verschillende bedragen gehanteerd: de reguliere € 1.300, en € 650 voor inwoners die met meerdere rechthebbenden op één adres wonen.

3 Optimaliseren bereik en organisatie inkomensondersteunende regelingen (lijn 1)

Uit de Minima-effectrapportage van het Nibud uit 2019 bleek dat nagenoeg alle Nijmegenaren het einde van de maand kunnen halen met behulp van de inkomensondersteunende regelingen. Het Nibud gaat er echter wel van uit dat inwoners gebruik maken van alle landelijke en lokale regelingen, terwijl dit in de praktijk niet gebeurt. Met lijn 1 heeft de gemeente Nijmegen daarom ingezet op het optimaliseren van het bereik en de organisatie van de inkomensondersteunende regelingen. De doelstellingen hierbij waren:

- Hoger bereik van de inkomensondersteunende regelingen;
- Toegang tot de regelingen vereenvoudigen;
- Meer ruimte creëren voor het bieden van maatwerk en klantcontact.

We zien dat het bereik de afgelopen jaren is gestegen. We hebben verschillende acties ondernomen om de regelingen toegankelijker te maken. De digitale toegangspoort en het aansluiten op BerekenUwRecht waren belangrijk om inwoners meer overzicht te bieden van de inkomensondersteunende regelingen. Daarnaast werken we aan meer en beter contact tussen inwoner en consulent van de gemeente. We stimuleren het leveren van maatwerk waar nodig. In dit hoofdstuk beschrijven we per doelstelling de belangrijkste acties en de lessen en aandachtspunten voor de toekomst.

Hoger bereik van de inkomensondersteunende regelingen

Communicatie over alle regelingen
We communiceren jaarlijks over onze regelingen in wisselende campagnes. Daarnaast is het papieren overzicht met de verschillende regelingen geactualiseerd en verspreid onder onze partners. We zien echter dat de campagnes en communicatie-uitingen een beperkt effect hebben. Tijdens een campagne wordt de aanvraagpagina wel vaker gevonden, maar zien we geen directe stijging in het aantal daadwerkelijke aanvragen. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn dat de inwoners die gaan kijken op de aanvraagpagina geen interesse hebben in betreffende regeling, verwachten geen recht te hebben of het daadwerkelijke aanvragen niet aandurven. Ook zijn inwoners soms wantrouwend richting de overheid, bijvoorbeeld door slechte ervaringen in het verleden. We gaan onderzoeken op welke manier we inwoners beter kunnen bereiken en betrekken hierbij (potentiële) gebruikers.

Op één lijn brengen van de inkomensondersteunende regelingen
De afgelopen jaren hebben we de beleidsregels jaarlijks geactualiseerd en bij elke wijziging de regelingen zoveel mogelijk gelijk getrokken. Desondanks zijn er nog steeds verschillen in de voorwaarden tussen de regelingen. In de Armoede Agenda is er bewust voor gekozen om de inkomensgrenzen niet gelijk te trekken. Hiermee voorkomen we een armoedeval. We zien echter dat dit ook voor onduidelijkheid en daarmee onzekerheid kan zorgen. De Minima-Effectrapportage 2024 geeft inzicht in de effecten van de (aangepaste) inkomensgrenzen; deze worden meegenomen in de startnotitie voor het nieuwe beleidsplan. Met het oog op het gelijk trekken van andere voorwaarden in de regelingen zetten we de acties voort en versnellen we waar mogelijk via de opgave bestaanszekerheid.

Aansluiten bij ontwikkelingen: energiecrisis
Door de energiecrisis kwam er een groep inwoners met een laag inkomen in beeld die eerder niet bekend was bij de gemeente. Gemeenten kregen in 2022 en 2023 geld van het Rijk om een energietoeslag uit te keren ter compensatie van de hoge energieprijzen. Omdat het om serieuze bedragen ging, deden veel mensen een aanvraag. Het bereik van de energietoeslag was enorm. Via de energietoeslag hebben we dus veel mensen in beeld

gekregen die daarvoor geen gebruik maakten van inkomensondersteuning van de gemeente, zo'n 4.500.[9] Alle ontvangers van de energietoeslag (behalve studenten) hebben eind 2023 een briefkaart ontvangen waarin ze gewezen werden op de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering. Ook sturen we in 2024 een briefkaart naar de nieuwe groep van 4.500 inwoners om hen te wijzen op Nijmeegse vergoedingen en de tool BerekenUwRecht. We monitoren het aantal extra aanvragen naar aanleiding van de extra inzet op communicatie.

Partners in de stad
Naast gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen zetten veel partners in de stad zich in voor het bestrijden van armoede. Ook zij dragen in zekere zin bij aan het vergroten van het bereik van mensen die hulp nodig hebben. Daarvoor krijgen ze subsidie vanuit de gemeente. Zo verstrekt de Voedselbank voedselpakketten aan inwoners die moeten rondkomen van het absolute minimum. In 2024 opent de Voedselbank een sociale supermarkt in winkelcentrum Dukenburg. Dit is een Voedselbank met een winkelconcept, waar ook een koffiehoek is en waar hulpverleners van Bindkracht10 en Financieel Experts in de Wijk aanwezig zijn. Deze ontwikkeling steunt de gemeente Nijmegen middels het coalitieakkoord. De Kledingbank voorziet Nijmegenaren met een krappe beurs daarnaast van kleding en schoenen. In Lindenholt is de Vincentius Vereniging actief om armoede en eenzaamheid te verzachten. Ze organiseren activiteiten en projecten op het gebied van ontmoeting, gezond eten en sport. Daarnaast bieden ze hulp bij acute nood. Stichting Quiet richt zich op stille armoede. Door een laagdrempelige community te vormen verzacht Quiet armoede en versterkt ze mensen. Het Huis van Compassie organiseert laagdrempelige activiteiten voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie, bijvoorbeeld samen koken of samen eten. Deze en veel van onze andere partners komen twee keer per jaar bijeen in het platform armoede en schulden, waar ze kennis uitwisselen en samenwerkingen zoeken.

Initiatievenfonds armoede en schulden
Het Initiatievenfonds armoede en schulden is een fonds waarmee we initiatieven aanjagen die gericht zijn op het voorkomen en bestrijden van armoede en schulden. In de afgelopen jaren zijn er veel verschillende initiatieven gerealiseerd. Een aantal voorbeelden:

- De inzet van een klussenteam voor alleenstaande moeders (Huis van Compassie);
- De healthcommunity Vincentius Vitaal met Fitcoins (Vincentius Vereniging);
- Het project Samen tegen schaamte van Stichting ANDERS, waar mensen met een hulpvraag zoals een slecht gelegde vloer gekoppeld werden aan een ondernemer die kon helpen.

Het budget van het initiatievenfonds van € 30.000 per jaar wordt jaarlijks niet volledig benut. Het is een aandachtspunt om het fonds zichtbaarder te maken bij inwoners en organisaties.

Toegang tot de regelingen vereenvoudigen

Het realiseren van één toegangspoort
Zowel in het huidige als het voorgaande coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om een moderne, digitale Meedoenpas te ontwikkelen waarop alle inkomensondersteunende regelingen zijn aangesloten. De afgelopen jaren hebben we gewerkt aan het platform vergoedingen.nijmegen.nl, waar inmiddels alle inkomensondersteunende regelingen te vinden zijn. Een aantal regelingen kan al direct via het platform aangevraagd worden: de Meedoenregeling, het Busvoordeelabonnement en de Individuele inkomenstoeslag. Voor de overige regelingen word je automatisch doorgeleid naar de juiste aanvraagpagina op nijmegen.nl of betreffende websites van onze partners (Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering en de kindregelingen). Het is nog niet mogelijk om na inloggen op vergoedingen.nijmegen.nl te zien op welke regelingen iemand recht heeft. Dit bleek technisch erg complex en kost veel tijd. In de nabije toekomst is het wenselijk om de huidige inrichting van de digitale toegangspoort te evalueren en de technische mogelijkheden voor doorontwikkeling te

[9] Studenten komen niet in aanmerking voor inkomensondersteunende maatregelen. Ook waren zij in 2023 via de wet uitgesloten van energietoeslag.

onderzoeken. Hierin zullen wij tevens de uitwerking van de motie *Het is tijd voor een stadsbrede stadspas*[10] meenemen.

Aansluiting op BerekenUwRecht
Om voor inwoners beter inzichtelijk te maken op welke inkomensondersteunende regelingen zij (waarschijnlijk) recht hebben, is de gemeente Nijmegen per 31 januari 2024 aangesloten bij BerekenUwRecht. Via deze tool kunnen inwoners en professionals in een paar stappen berekenen op welke vergoedingen ze waarschijnlijk recht hebben. Bijkomend voordeel van BerekenUwRecht is dat hierin ook de landelijke regelingen zijn opgenomen, zoals zorgtoeslag en huurtoeslag. Na het doorlopen van de stappen kan de inwoner of begeleidende professional de regelingen gelijk aanvragen.

Aanpassing vergoedingen bijzondere bijstand
We hebben gewerkt aan het aanpassingen van de bijzondere bijstand, zodat deze meer aansluit op onze beleidsdoelstellingen. Twee concrete punten waren het toevoegen de mogelijkheid om een laptop en een fiets vergoed te krijgen via de bijzondere bijstand. Vanwege de hoge kosten is het tot op heden nog niet mogelijk om een laptop te vergoeden. Wel bestaat nog steeds de wens om dit mogelijk te maken. Hier is echter een grondige herziening van de bijzondere bijstand nodig, waarbij de lijst met noodzakelijke goederen niet meer leidend is. Ook de vergoeding van een fiets is in principe niet mogelijk via de bijzondere bijstand. Wel subsidiëren we sinds 2023 het project ‘Met een fiets doe je mee’ van het Huis van Compassie, een van onze partners in de stad. Het Huis van Compassie verstrekt fietsen, maar organiseert ook fietslessen en andere ontmoetingsactiviteiten rondom fietsen en leren fietsen.

Automatisch toekennen
In hoofdstuk 2 hebben we bij de Individuele inkomenstoeslag de verkenning naar automatisch toekennen aangestipt. Hiermee vergroten we de toegang tot onze regelingen. Inwoners die meer dan drie jaar een bijstandsuitkering ontvangen en dus een laag inkomen hebben, hoeven zelfs geen aanvraag voor de toeslag in te dienen.

Meer maatwerk en klantcontact

Mens als middelpunt
Binnen de uitvoeringsafdeling Inkomen, Zorg & Leerrecht (IZ&L) is mens als middelpunt een belangrijk thema. De afdeling kent een veelheid aan dienstverlening: het verstrekken van uitkeringen, het behandelen van aanvragen voor inkomensondersteunende regelingen en het verlenen van hulp bij schulden. Medewerkers van deze afdeling zijn zich meer gaan richten op klantbehoefte en integraler en efficiënter te werken. Zo zijn bijvoorbeeld pilots gedraaid om voor specifieke doelgroepen multidisciplinair samen te werken. Daarnaast is binnen IZ&L gefocust op een andere manier van omgang met de inwoner. De medewerkers zijn hierin getraind:

- Oprechte interesse tonen en peilen van behoeften van de inwoners;
- De inwoners beter meenemen in processen en procedures zodra er een aanvraag wordt gedaan;
- Aansluiten met het communicatiemiddel wat bij de inwoner past;
- Maatwerk leveren waar mogelijk;
- Nauw samenwerk met collega’s;
- Niet doorverwijzen maar overdragen;
- Blijven leren hoe de dienstverlening kan verbeteren.

Pilot hulp bij toeslagen
In deze pilot bieden we inwoners met een uitkering of een laag inkomen hulp bij het aanvragen (en vaak ook corrigeren) van de landelijke toeslagen. Hiermee willen we ervoor zorgen dat inwoners de toeslagen ontvangen

[10] Aangenomen op 1 november 2023.

waar ze recht op hebben, maar ook toeslagschulden voorkomen. De pilot was een succes en is inmiddels geïntegreerd in de dienstverlening van de Sociaal Raadslieden.

Project Advies aan huis
In mei 2022 zijn we samen met Bindkracht10, Talis en Woonwaarts gestart met de aanpak Advies aan huis bij de maisonnettes in Neerbosch-Oost. Een financieel coach gaat op huisbezoek bij de bewoners om hen op de hoogte te brengen van het aanbod aan inkomensondersteuning en te helpen bij het aanvragen ervan. De coach verwijst ook door naar andere hulp als dat nodig is. Coaches helpen bewoners om deel te nemen aan de maatschappij en weer meer vertrouwen te krijgen in de overheid en organisaties. Ze gebruiken hiervoor een persoonlijke benadering waarbij naast financiën ook aandacht is voor vragen en problemen op andere leefgebieden, zoals zorg en participatie. Het project was erg succesvol en is inmiddels verlengd om het bereik te vergroten. Daarnaast gebruiken we de geleerde lessen om de aanpak in andere wijken in te zetten.

4 Aanpak kinderarmoede (lijn 2)

Binnen de aanpak van kinderarmoede zijn in de Armoede Agenda drie doelstellingen te onderscheiden: het vergroten van het bereik van de kindregelingen, het vergroten van de keuzevrijheid binnen kindregelingen en het terugdringen van gevolgen van armoede onder kinderen. In dit hoofdstuk gaan we in op wat we hebben gedaan, wat het heeft opgeleverd, wat de aandachtspunten zijn en wat er verder nodig is.

Vergroten bereik kindregelingen

In hoofdstuk 2 heeft u gelezen dat het bereik van de kindregelingen hoog is. Toch blijft het belangrijk om in te zetten op het vergroten van het bereik onder ouders en kinderen. Opgroeien in armoede kan namelijk negatieve invloed hebben op het welbevinden van kinderen en jongeren. Ze ervaren vaker stress en zorgen over de toekomst. Ook kan armoede leiden tot sociale uitsluiting. Om het bereik te vergroten hebben Stichting Leergeld en de gemeente Nijmegen de volgende acties ondernomen.

Inzet op communicatie en vindplaatsen
Om het bereik te vergroten heeft Stichting Leergeld ingezet op het vergroten van het aantal vindplaatsen in de stad voor de verspreiding van informatie. Denk hierbij aan posters in bibliotheken, wijkcentra, op scholen en bijvoorbeeld in de Stadswinkel. Ook hebben scholen via hun nieuwsbrieven, schoolgidsen en websites verwezen naar Leergeld. Dit is tevens een aandachtspunt, want nog niet alle scholen doen dit even consequent. We zien wel dat steeds meer scholen in het intakegesprek verwijzen naar Stichting Leergeld; dit is een positieve ontwikkeling.

Verhoging inkomensgrens naar 140%
Daarnaast is met ingang van 1 januari 2023 de inkomensgrens van de kindregelingen verhoogd van 130% naar 140%, zodat deze gelijk is aan de inkomensgrens van de Meedoenregeling.[11] Op basis van CBS-data over 2022 kent Nijmegen 2.800 gezinnen met kinderen (0 t/m 17 jaar) met een inkomen tot 140%, tegenover 2.500 gezinnen met kinderen met een inkomen tot 130%. Door de doelgroepuitbreiding komen er dus 300 nieuwe gezinnen in aanmerking voor de kindregelingen. Uitgedrukt in kinderen gaat het om 400 kinderen die door de uitbreiding in aanmerking komen. In 2022 groeiden namelijk 3.800 kinderen op in een gezin met een inkomen tot 130% en 4.200 in een gezin met een inkomen tot 140%.[12] Hoewel Leergeld in 2023 meer gezinnen en kinderen heeft geholpen dan in 2022, is deze stijging zeker niet een-op-een te herleiden naar de verhoging van de inkomensgrens. Leergeld merkt dat werkende ouders die in aanmerking komen, lastig te bereiken zijn. Om het bereik onder de doelgroep met inkomens tussen de 130 en 140% goed te kunnen analyseren, onderzoeken we of de data van Stichting Leergeld Nijmegen aangesloten kan worden op het dashboard sociaal domein van de gemeente. Op basis hiervan kunnen we bijvoorbeeld op wijkniveau zien waar de doelgroep weinig gebruik maakt van de kindregelingen.

Uitbreiding naar 0-4-jarigen
Van september 2023 tot september 2025 kan Stichting Leergeld ook activiteiten voor 0- tot 4-jarigen vergoeden, bijvoorbeeld babyzwemmen of een muziekvoorstelling voor peuters. Deze activiteiten zijn goed voor de ontwikkeling van het kind en de band tussen ouder en kind. Daarnaast is een bijkomend voordeel dat ouders al vroeg bekend raken met Stichting Leergeld, waardoor ze optimaal van de kindregelingen gebruik kunnen maken. Het college heeft de doelgroepuitbreiding mogelijk gemaakt door akkoord te gaan met het vormen van een bestemmingsfonds voor de onderbesteding van 2022. Omdat dit een geheel nieuwe groep is, heeft Leergeld posters en informatiemateriaal verspreid bij onder andere kinderopvanglocaties, consultatiebureaus en

[11] Stichting Leergeld hanteerde deze inkomensgrens sinds 1 september 2022 en financierde dit vanuit subsidie van het ministerie van SZW.
[12] Zoals ook in de bereikcijfers in hoofdstuk 2 is aangegeven is de daadwerkelijke doelgroep groter. Stichting Leergeld helpt bijvoorbeeld ook gezinnen die in asielcentra wonen of inwonen bij opa of oma. Deze huishoudens zijn voor het CBS niet of moeilijk te duiden in hun statistieken.

verloskundigenpraktijken. Van september tot december 2023 heeft Leergeld voor 16 kinderen een activiteit vergoed. Dit komt langzaam op gang, omdat dit aanbod van Leergeld nieuw is. Leergeld is voornamelijk bekend bij ouders van schoolgaande kinderen. De bekendheid is dus een aandachtspunt. Ook is de financiering nu incidenteel. Op basis van het gebruik in 2024 kan een afweging gemaakt worden voor eventuele voortzetting via de volgende Armoede Agenda.

Vergroten keuzevrijheid binnen kindregelingen

Aansluiten bij digitale Meedoenpas
De tweede doelstelling binnen de aanpak van kinderarmoede was het vergroten van keuzevrijheid binnen kindregelingen. Daartoe hebben we onderzocht of de kindregelingen kunnen aansluiten op de systematiek van de Meedoenregeling voor volwassenen, waarbij deelnemers een QR-code krijgen als voucher. Vereisten daarbij waren dat een nieuwe werkwijze het voor ouders eenvoudiger maakt om de regelingen te gebruiken, het leidt tot meer keuzevrijheid en minder administratieve rompslomp oplevert.

In 2022 hebben we een pilot gedaan om de zwemfondsregeling aan te sluiten op het systeem van de Meedoenregeling. Dit was puur een test voor de koppeling van systemen; de keuzevrijheid werd hier niet door vergroot. Ouders konden online de zwemfondsregeling aanvragen en ontvingen een brief met een QR-code erin om te laten scannen bij het zwembad. Wat betreft de systematiek voor de gebruikers was de pilot succesvol; alles werkte en het proces verliep gemakkelijk. Toch is besloten de pilot niet in de oorspronkelijke vorm voort te zetten en uit te breiden, vanwege twee redenen. Ten eerste gaat het huisbezoek bij nieuwe gezinnen op deze manier verloren. Het is juist de kracht van Leergeld dat een medewerker of vrijwilliger langsgaat om te zien wat een kind of gezin nodig heeft. Dit persoonlijke contact is goed voor het vertrouwen in de stichting en maakt dat ouders vaker terugkomen voor ondersteuning. Ten tweede sloot de administratie van de Meedoenregeling en Stichting Leergeld niet op elkaar aan. Dit zorgde voor veel extra werk voor Stichting Leergeld en kostte veel tijd, die de stichting liever steekt in het contact met ouders.

Op basis van de pilot, het hoge bereik van de kindregelingen en de goede huidige werkwijze zijn we vooralsnog gestopt met de aansluiting bij de digitale Meedoenpas. We onderzoeken samen met Stichting Leergeld of aansluiten op een andere wijze wenselijk en van toegevoegde waarde is.

Terugdringen van de gevolgen van armoede onder kinderen

Aandacht voor armoede binnen het onderwijs
De kindregelingen vormen het grootste instrument om de gevolgen van armoede onder kinderen terug te dringen. Daarnaast hebben we ons ten doel gesteld om de aandacht voor armoede binnen het onderwijs te vergroten. Dit hebben we gedaan op twee niveaus: op kindniveau en op bestuursniveau. Zo is de Jongerenraad in 2021 een jaar lang aan de slag gegaan met het thema armoede. Net als de Kinderraad adviseerde de Jongerenraad om armoede op school bespreekbaar te maken. Concreet hebben we dat gedaan door een Challenge Day te organiseren. In maart 2022 hebben negen tweede klassen van het Mondial College deelgenomen aan een projectdag waarin ze met elkaar in gesprek gingen over (het taboe op) armoede en geldzorgen. Leerlingen hebben de dag ervaren als leerzaam; de projectdag heeft indruk gemaakt. Ook docenten waren positief over de inhoud en de organisatie. Wel was het een relatief duur project waar slechts één school aan mee heeft kunnen doen. Daarnaast kunnen we vraagtekens plaatsen bij de borging: de follow-up kwam niet van de grond en ook waren er geen jongerenwerkers bij de Challenge Day aanwezig. Dit zijn aandachtspunten bij een eventueel vervolg. Een andere mogelijkheid is om aan te sluiten bij de financiële educatie die Nijmegen vanuit het beleidsplan Schuldhulpverlening financiert voor middelbare scholen. MoneyWays en MoneyStart voeren dit uit in opdracht van de gemeente. We kunnen onderzoeken of in deze lessenreeks van drie lessen meer stilgestaan kan worden bij het taboe rondom armoede.

Op bestuursniveau hebben we het thema armoede en het aanbod van Stichting Leergeld meermaals onder de aandacht gebracht van besturen van het primair en voortgezet onderwijs. Ook is er, mede door betrokkenheid van

de gemeenteraad, veel contact over de vrijwillige ouderbijdrage en de gevolgen hiervan voor schoolreisjes in het po en excursies en buitenlandreizen in het vo. Stichting Leergeld ziet dat ouders sinds 2022 minder vaak een beroep doen op Leergeld om de vrijwillige ouderbijdrage te vergoeden. Dit hangt waarschijnlijk samen met corona en de wetswijziging per 1 augustus 2021 die scholen verplicht alle leerlingen mee te laten doen met activiteiten die de school organiseert. Een onbedoeld effect van deze wijziging is dat minder ouders dan voorheen de ouderbijdrage betalen, waardoor het aanbod aan activiteiten op school verschraalt. Leergeld heeft in 2022 daarom eenmalig geldbedragen overgemaakt aan alle scholen om activiteiten te organiseren. Vanaf 2023 gold weer de oude individuele aanvraagmethode, via ouders. De aanvraag bleef echter achter op het aantal vergoedingen van voor 2022. Dit is betreurenswaardig, want als ouders niet bekend zijn met Stichting Leergeld lopen hun kinderen ook ander aanbod mis. Gezien deze ontwikkelingen maakt Stichting Leergeld zich zorgen over de uitvoering en gevolgen van het amendement *Elke spruit verdient een dagje uit*[13]. Het is daarom belangrijk dat scholen ouders blijven wijzen op het aanbod van Stichting Leergeld.

Babystartpakketten

Sinds 2022 werkt Nijmegen samen met Stichting Babyspullen. Stichting Babyspullen is een landelijk actieve stichting die zich inzet om de effecten van armoede op baby's en jonge kinderen te verminderen om zo elk kind een goede start te geven. Zij realiseren dit doel door babystartpakketten te verstrekken aan aankomende ouders met een laag inkomen. Hulpverleners als verloskundigen, Bindkracht10, de Stips en bewindvoerders kunnen het pakket aanvragen voor de ouders. De startpakketten bevatten kleding, verzorgingsproducten, speelgoed en beddengoed. Het gaat om nieuwe en gebruikte spullen. Met de pakketten hebben (toekomstige) ouders de basisproducten in huis om hun baby de eerste periode te verzorgen.

De samenwerking met Stichting Babyspullen werpt haar vruchten af.[14] Waar van 2018 tot en met 2021 gemiddeld 84 pakketten per jaar aan Nijmeegse gezinnen werden verstrekt, is dat aantal in 2023 opgelopen tot 154 (zie Figuur 6). Er komen dus steeds meer startpakketten bij kwetsbare ouders terecht. Op basis van CBS-data is in 2022 berekend dat er zo'n 220 babystartpakketten per jaar nodig zijn in Nijmegen. De stijging in het aantal verstrekte pakketten bevestigt dat Stichting Babyspullen haar netwerk heeft uitgebreid van hulporganisaties die als intermediair optreden. 2022 en 2023 kunnen gezien worden als aanloopfase naar de 220 pakketten per jaar. Een aandachtspunt is de doorverwijzing naar overige hulp. We kijken samen met Stichting Babyspullen en de intermediairs wat hierin mogelijk en nodig is.

Figuur 6. Aantal verstrekte babystartpakketten in Nijmegen

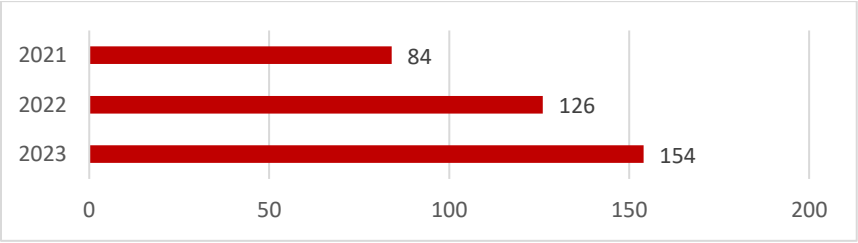

Alliantie Kinderarmoede

Gemeente Nijmegen maakt onderdeel uit van de Alliantie Kinderarmoede, een samenwerkingsbeweging van vele partners uit het land, waaronder 76 gemeenten. Met de alliantie worden organisaties uit alle hoeken van de samenleving bij elkaar gebracht om samen nieuwe, creatieve en slimme oplossingen te bedenken voor de aanpak van kinderarmoede. We gebruiken onze alliantiedeelname om kennis te delen met andere gemeenten en organisaties en ons te laten inspireren door goede voorbeelden uit het land.

[13] Aangenomen op 1 november 2023.

[14] Sinds 2023 reikt Stichting Babyspullen alleen nog maar pakketten uit in gemeenten die met hen samenwerken. Daarvoor opereerde Stichting Babyspullen los van gemeenten. Inwoners van gemeenten die niet samenwerken met Babyspullen worden doorverwezen naar Kinderhulp.

5 Gezondheid en armoede (lijn 3)

In 2020 heeft de gemeente Nijmegen zich als doel gesteld om de gezondheidsverschillen tussen mensen met een lage sociaaleconomische status en een hoog sociaaleconomische status (SES) op langere termijn terug te dringen. In dit hoofdstuk gaan we in op wat we hebben gedaan, wat het heeft opgeleverd, wat de aandachtspunten zijn en wat er verder nodig is.

Stress-sensitief werken

Training in stress-sensitief werken
Alle Financieel Experts in de Wijk (FEW'ers) hebben een cursus gevolgd in stress-sensitief werken. Veel consulenten inkomensondersteuning zijn ook bekend met de methode; een groot aantal heeft de cursus gevolgd. In 2024 wordt in samenwerking met de Kentering een workshop georganiseerd over hoe consulenten goed om kunnen gaan met mensen die psychisch kwetsbaar zijn. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van ervaringsdeskundigen en mensen met ervaringskennis. Uit signalen van de Cliëntenraad Participatiewet blijkt dat inwoners de bejegening nog niet altijd als stress-sensitief ervaren. We streven er daarom naar dat alle consulenten die direct contact hebben met inwoners een training stress-sensitief werken hebben gevolgd. Het is echter een uitdaging om hier ruimte voor te maken als de werkdruk hoog is. De gewenste gemeentebrede themabijeenkomst over stress-sensitief werken heeft nog niet plaatsgevonden door drukte als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen. We zijn van plan de bijeenkomst op een later moment alsnog te organiseren.

Partners in de stad
We moedigen organisaties in de stad aan om ook zoveel mogelijk rekening te houden met stress en schaamte die geldzorgen met zich meebrengen. Een mooie ontwikkeling is de sociale supermarkt die de Voedselbank in 2024 opent. Inwoners hoeven niet meer in de rij te staan om een vooraf samengesteld pakket aan te nemen, maar kunnen in de sociale supermarkt hun eigen boodschappen kiezen. Ook in de actie rondom de ontbijttassen voor kinderen is rekening gehouden met schaamte en stress. Ouders konden de tassen op een laagdrempelige locatie in de wijk ophalen. Dat de school niet wist dat ouders een ontbijttas nodig hadden, zorgde voor minder stress en schaamte. Bij het vervolg op de ontbijttassen, de Ontbijtwinkel van de Vincentius Vereniging, kunnen ouders zelf hun ontbijttas vullen.

Stoppen met roken

Pilot stoppen met roken in relatie tot geldzorgen
In 2021 is er een projectplan gemaakt voor een pilot rondom stoppen met roken in het stadsdeel Dukenburg. Naast het feit dat roken ongezond is, zijn sigaretten een grote kostenpost. Het idee was dat de Financieel Expert in de Wijk bij adviestrajecten gericht zou vragen naar roken en eventueel ondersteuning om te stoppen ter sprake zou kunnen brengen. Door zowel de coronapandemie als inhoudelijke twijfels is de pilot niet van start gegaan. Financiële professionals merken dat het aankaarten van stoppen met roken zeer gevoelig ligt. Dit kan inwoners afschrikken en doen besluiten om niet verder te gaan met het adviestraject bij de Financieel Expert in de Wijk. Dit willen we te allen tijde voorkomen. In een vervolg zullen we met de FEW'ers, Pharos (adviesbureau gespecialiseerd in de relatie tussen armoede en gezondheid) en ervaringsdeskundigen kijken wat wél werkt.

In gesprek met zorgverzekeraars
Ook zijn we in gesprek met VGZ over het ondersteuningsaanbod om te stoppen met roken dat we momenteel aanbieden in de pakketten van de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering. Onze inzet is om CAZ-deelnemers meerdere keren per jaar een cursus of medicatie om te stoppen met roken aan te bieden. Uit onderzoek blijkt immers dat rokers niet na één cursus stoppen, maar vaak zo'n 5 tot 7 pogingen nodig hebben.

Het kost tijd, handvatten en meerdere pogingen om niet weer te gaan roken als mensen veel stress ervaren. Momenteel doet de gemeente Rotterdam in samenwerking met VGZ een wijkgerichte pilot rondom stoppen met roken waarin zij gratis laagdrempelige cursussen om te stoppen aanbieden. Wij houden de resultaten van deze pilot nauwlettend in de gaten en zijn in gesprek met VGZ over een soortgelijke pilot in Nijmegen.

Samenwerking met huisartsen

De afgelopen jaren hebben we de samenwerking met huisartsen in Nijmegen (en de regio) versterkt. Er is een overlegtafel ontstaan tussen de gemeente, Bindkracht10, Stichting Achterstandswijken Nijmegen (SAN) en NEO Huisartsenzorg. Het doel hiervan is om geldzorgen en de gevolgen daarvan op de gezondheid van mensen beter onder de aandacht te brengen bij huisartsen.

Webinars geldzorgen
In 2022 en 2023 zijn er webinars georganiseerd om huisartsen actief te informeren over hoe je als zorgprofessional geldzorgen signaleert, bespreekbaar maakt en hoe je vervolgens goed doorverwijst. Bij de organisatie waren FEW'ers, gezondheidsmakelaars, huisartsen, onderzoekers en ervaringsdeskundigen betrokken. We hebben inzichtelijk gemaakt wat geldzorgen kunnen doen met iemands gezondheid. Deze webinars zijn goed bezocht door zowel huisartsen als praktijkondersteuners. Daarnaast heeft de samenwerking een impuls gegeven aan de relatie tussen de FEW'ers en de huisartsen; wij weten elkaar beter te vinden. Ook kunnen huisartsen hun patiënten nu wijzen op de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering. In 2024 gaan we door met het organiseren van webinars.

Overige activiteiten armoede en gezondheid

Gezond voeding
Naar aanleiding van de motie *Groente en fruit voor iedereen*[15] hebben we subsidies verstrekt aan de Vincentius Vereniging Nijmegen en de Voedselbank Nijmegen. Hiermee konden zij (meer) groente en fruit geven aan inwoners met een laag inkomen. Om dit structureel te maken krijgt de Vincentius Vereniging sinds 2023 een jaarlijkse subsidie voor groente en fruit. Met de Voedselbank hadden we al een periodieke subsidierelatie. Ook subsidiëren we de Voedselhub van Huis van Compassie, Voedselsurplus en Plan_A. De Voedselhub wil voedselverspilling tegengaan, gezond voedsel toegankelijk maken voor iedereen en duurzaam menselijk potentieel ontwikkelen door kansen te bieden aan mensen in een kwetsbare positie.

Ontbijttassenactie
Naar aanleiding van de motie *Een ontbijt voor ieder kind*[16] hebben we van december 2022 tot de zomervakantie van 2023 ontbijttassen verstrekt aan gezinnen die dit nodig hadden. Dit deden we in samenwerking met de Vincentius Vereniging en Bindkracht10. Wekelijks werden er bij Vincentius zo'n 500 tassen klaargemaakt, die werden verstrekt op afhaalpunten in Dukenburg, Hatert, Grootstal en Lindenholt. Later is hier ook Nijmegen-West aan toegevoegd. Vanwege de urgente nood hebben we deze tijdelijke actie opgezet, in afwachting van het programma Schoolmaaltijden vanuit het Rijk. Dat programma draait nu, maar er zijn helaas signalen dat veel gezinnen tussen wal en schip vallen. Vincentius heeft daarom een ontbijtwinkel geopend en de FEW'ers kunnen boodschappen kaarten (van het Rode Kruis) verstrekken indien nodig.

Aanpak menstruatiearmoede
Naar aanleiding van de motie *Bloedserieus*[17] heeft de gemeenteraad tijdens de behandeling van de stadsbegroting 2022-2025 € 50.000 per jaar vrijgemaakt om menstruatiearmoede tegen te gaan. Dit heeft erin geresulteerd dat we van vijf menstruatieuitgiftepunten (MUP's) in april 2022 naar 60 MUP's in december 2023 zijn gegaan. Op deze

[15] Aangenomen op 25 november 2020.
[16] Aangenomen op 12 oktober 2022.
[17] Aangenomen op 20 oktober 2021.

laagdrempelige openbare plekken kun je gratis menstruatieproducten halen. Locaties zijn scholen, wijkcentra en de Voedselbank.

Domeinoverstijgende aanpak gezondheidsverschillen verkleinen
Het gezondheids- en armoedebeleid slaan de handen ineen om een aanpak gezondheidsverschillen op te zetten. Dit wordt een actiegerichte aanpak die we in de meest kwetsbare wijken willen uitrollen. We worden hierbij ondersteund door Pharos en verwachten in 2025 een plan op te leveren. Om tot dit plan te komen, gaan we in gesprek met collega's die raakvlakken hebben met dit onderwerp, met professionals in de wijk én met de inwoners om wie het gaat. Hiermee geven we uiting aan de ambitie van het college om gezondheidsverschillen te verkleinen (coalitieakkoord 2022-2026).

Onderzoek naar leven in armoede en sociale uitsluiting
De gemeente Nijmegen doet mee aan een consortium dat onderzoek doet naar leven in armoede en sociale uitsluiting. Het doel van het consortium is om bij mensen in achterstandssituaties de vicieuze cirkel te doorbreken van armoede en sociale uitsluiting. In deelnemende gemeenten worden verschillende methoden zoals Krachtwerk en werken met ervaringsdeskundigen getest. Doel is om te zien wat bijdraagt aan het verminderen van chronische stress en armoede en het verbeteren van ervaren gezondheid en participatie. In Nijmegen heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar het werken met Krachtwerk bij uitkeringsgerechtigden. Als het consortium ten einde loopt en de resultaten bekend zijn, zullen we bepalen welke methoden wij blijvend willen toepassen in Nijmegen.

6 Werkende armen (lijn 4)

De vierde lijn van de Armoede Agenda is gericht op werkende armen. Dit zijn Nijmegenaren met een laag inkomen dat ze verdienen uit werk. Deze groep maakt ongeveer 20% uit van alle Nijmeegse huishoudens met een laag inkomen. Binnen deze groep is ongeveer 25% zzp'er, zelfstandige zonder personeel. De doelstelling van deze lijn was om het bereik van inkomensondersteunende regelingen onder werkende armen te vergroten en de armoedeproblematiek onder deze doelgroep terug te dringen. In dit hoofdstuk gaan we in op wat we hebben gedaan, wat het heeft opgeleverd, wat de aandachtspunten zijn en wat er verder nodig is.

Vergroten bereik werkende armen

Als eerste bespreken we het vergroten van het bereik onder werkende armen. Met het verhogen van de inkomensgrens van de Meedoenregeling naar 130% in 2022 en 140% in 2023 is de groep die in aanmerking komt vergroot. Ook voor de kindregelingen gaan we sinds 2023 uit van 140%. Hiermee ondersteunen we hun werkende ouders. Het verhogen van de inkomensgrens zorgt er echter niet direct voor dat de nieuwe doelgroep ook daadwerkelijk gebruik maakt van de inkomensondersteunende regelingen. Inwoners zijn bijvoorbeeld niet bekend met de gemeentelijke ondersteuning, of ze weten niet dat ze tot de doelgroep behoren. In sommige gevallen willen mensen bewust geen gebruik maken van ondersteuning. Om werkende armen te informeren en te activeren hebben we verschillende acties uitgevoerd.

Onderzoek naar vindplaatsen
Een onderdeel van het vergroten van het bereik was een onderzoek naar vindplaatsen van werkende armen. Zo hebben we deelgenomen aan het consortium 'Vinden en bereiken van verborgen armen' in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam (HvA). Om het bereik van inkomensondersteunende regelingen onder werkende armen te vergroten is het immers belangrijk om aan te sluiten bij hun wereld. Waar vinden we ze en hoe komen we in contact? Naast de gemeente Nijmegen en de HvA hebben ook zes andere gemeenten meegedaan. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat ongeveer 10% van de Nijmegenaren onder de armoedegrens leeft. Van deze groep leeft 35% in verborgen armoede. Dit zijn dus huishoudens die voldoen aan de inkomenseis voor een (aanvullende) bijstandsuitkering, maar die daar geen gebruik van maken. In Nijmegen zijn speelt deze verborgen armoede vooral onder eenpersoonshuishoudens.

Als een van de samenwerkende gemeenten hebben wij een experiment uitgevoerd om het bereik van de Meedoenregeling te vergroten. We hebben een communicatiecampagne opgezet en deze verspreid via Marktplaats. Op basis van gesprekken met experts en ervaringen van consulenten bleek Marktplaats een goede vindplaats. Veel Nijmegenaren met een laag inkomen zouden hier spullen kunnen kopen of verkopen. Ook kan Marktplaats advertenties aanbieden op postcodeniveau. Met de actie zijn veel Nijmegenaren bereikt, maar de actie heeft niet geleid tot veel nieuwe aanvragen voor de Meedoenregeling.

Bewustwording impact geldzorgen bij werkgevers en werknemers
Tot slot hebben we gefocust op het vergroten van de bewustwording bij werkgevers en werknemers over de impact van geldzorgen en die ondersteuning die ver vanuit de gemeente beschikbaar is. Zo hebben we een communicatiecampagne uitgevoerd over het bespreekbaar maken van geldzorgen, met een doorverwijzing naar de beschikbare hulp. Onderstaande posters waren onder andere in bushokjes, buurthuizen en op sociale media te

zien. Daarnaast hebben we in de afgelopen jarencontact gelegd met een aantal grote werkgevers in Nijmegen, zoals de Radboud Universiteit, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en het Radboud UMC. Onze preventiemedewerkers Geldzorgen hebben voorlichting gegeven aan managers en de HR-afdeling over het herkennen en doorverwijzen van werknemers met geldzorgen. De bestaande inkomensondersteunende regelingen kunnen hierin nog beter worden ingebed. Ook binnen de gemeente zelf hebben de preventiemedewerkers voorlichting gegeven aan leidinggevenden. Het uitbreiden van deze voorlichting is goed voor de financiële gezondheid van de eigen medewerkers en voor de voorbeeldfunctie van de gemeente.

Aandachtspunt: monitoring
Om beter zicht te krijgen op het bereik onder werkende is het belangrijk dit de komende jaren goed te monitoren. Nu zien we of een inwoner een bijstandsuitkering heeft of 66 jaar of ouder is. Anderen worden geschaard onder 'overige minima'. We zien bij de Meedoenregeling dat deze groep groeit: 1.535 deelnemers in 2021, 2.053 in 2022 en 2.932 in 2023. Bij het Busvoordeelabonnement zien we dezelfde trend: 1.651 deelnemers in 2021, 3.792 in 2022 en 4.463 in 2023. Bij de CAZ blijft deze groep ongeveer gelijk. In de groep 'overige minima' zitten echter ook mensen met een ander type uitkering dan de bijstand, bijvoorbeeld omdat ze werkloos of arbeidsongeschikt zijn. Hierdoor kunnen we niet precies zeggen hoeveel werkende armen we bereiken, maar de forse groei bij de Meedoenregeling en het Busvoordeelabonnement is hoopgevend.

Regelingen toegankelijker maken voor ondernemers

Ook hebben we gewerkt aan het toegankelijker maken van inkomensondersteunende regelingen voor ondernemers. Er zijn veel ondernemers die recht hebben op deze regelingen, maar omdat ze vaak een wisselend inkomen hebben, is hun draagkracht lastig te bepalen. Dat bemoeilijkt een aanvraag. Mede dankzij een toezegging van wethouder Brom is in 2022 het Ondernemerspunt Geldzorgen opgezet. Hier kunnen alle Nijmeegse ondernemers terecht met hun financiële vragen. Vanaf september 2022 tot en met februari 2024 hebben 315 ondernemers hier hulp ontvangen. Medewerkers van het Ondernemerspunt Geldzorgen verwijzen ondernemers ook door naar regelingen of de bijzondere bijstand. In de postercampagne over geldzorgen zijn bepaalde posters specifiek gericht op ondernemers.

7 Conclusie

De eerste ambitie van de Armoede Agenda 2020-2024 was dat alle Nijmegenaren kunnen voorzien in hun levensonderhoud. Voor inwoners die dit (nog) niet kunnen, bieden we een vangnet aan inkomensondersteunende maatregelen aan. De tweede ambitie was om mensen die in armoede leven zoveel mogelijk te helpen om uit deze situatie te komen en perspectief te bieden. In deze evaluatie hebben we gezien dat de gemeente Nijmegen steeds meer inwoners met een laag inkomen weet te bereiken met haar inkomensondersteunende regelingen. Het aantal Nijmegenaren dat gebruik maakt van het Busvoordeelabonnement groeit hard, van een bereikpercentage van 19% in 2019 naar 60% in 2023. Ook de Meedoenregeling groeit: in 2020 was het bereikpercentage 21%, in 2023 ging het om 31%. Met deze regelingen bieden we Nijmegenaren met een smalle beurs de mogelijkheid om mee te doen. Daarnaast is het gebruik van de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering, de Individuele inkomenstoeslag en de bijzondere bijstand de afgelopen jaren stabiel. Met de energietoeslag wist de gemeente zelfs 18.500 inwoners te bereiken. Samen met alle partners in de stad hebben we ons dagelijks ingespannen om een vangnet te bieden waar het sociaal minimum tekortschoot.

Maatwerk
In deze evaluatie zien we de eerste resultaten van het inzetten van maatwerk waar nodig. Het project Advies aan huis bij de maisonnettes in Neerbosch-Oost was zeer succesvol en krijgt navolging. Bij de bijzondere bijstand gaan consulenten met een inwoner in gesprek als die meerdere aanvragen tegelijk doet. Wat speelt er en waar kunnen we als gemeente mogelijk bij ondersteunen? Ook Stichting Leergeld doet sinds jaar en dag huisbezoeken om maatwerk te kunnen bieden aan gezinnen. Dit zijn mooie ontwikkelingen, waarbij het belangrijk is om de juiste balans te vinden tussen maatwerk en categoriale regelingen.

Doelen en indicatoren
Uit deze evaluatie komt echter ook naar voren dat we de afgelopen jaren erg in de doe-stand hebben gestaan. Dat is ongetwijfeld vanuit goede bedoelingen. De gemeente Nijmegen doet ontzettend veel om mensen die financieel kwetsbaar zijn te ondersteunen en perspectief te bieden. De vraag of we tevreden mogen zijn met al deze inzet, is echter lastig te beantwoorden. Dit hangt samen met het ontbreken van kwantitatieve doelen en indicatoren in de Armoede Agenda 2020-2024. Wat is een realistisch doel per regeling bij het optimaliseren van het bereik? Door die vraag in een volgende Armoede Agenda bij het schrijven ervan te stellen, creëer je een middel om regelmatig de thermometer erin te steken. Doen we nog de juiste dingen, en doen we die goed? Met de uitgebreide weergave van de bereikcijfers van inkomensondersteunende regelingen bieden we een startpunt voor een volgend beleidsplan. Ook bieden het beleidsplan Schuldhulpverlening 2023-2027 en de Gezondheidsagenda 2021-2024 mooie handvatten.

Focus
Daarnaast roept de veelheid aan dingen die we doen de vraag op of we niet te veel doen, en daardoor focus verliezen. Als het verkrijgen van overzicht binnen de gemeente al een uitdaging is, is die uitdaging voor de Nijmegenaar die hulp nodig heeft nog veel groter. Een groot deel van de huidige inzet gaat naar het vergroten van het bereik en het toegankelijk maken van regelingen. Maar dit wordt juist bemoeilijkt door de complexe puzzel die het lokale en landelijke minimabeleid samen vormen. Dat mensen de weg naar de gemeente wel weten te vinden als de ondersteuning simpel en aantrekkelijk is, zagen we bij de energietoeslag. Hoewel de druk op de uitvoering groot was, was de energietoeslag vanuit dit oogpunt een zege. 2024 zal uitwijzen of deze Nijmegenaren ook het andere aanbod aan inkomensondersteunende regelingen aantrekkelijk genoeg vinden om aan te vragen. Het aansluiten bij BerekenUwRecht is daarin een goede stap voorwaarts.

Doorkijk naar andere beleidsterreinen
We gaan ervan uit dat de gemeentelijke inzet op inkomensondersteuning positief bijdraagt aan de inzet op andere maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld gezondheid en kansengelijkheid. Voldoende financiële middelen zijn

immers de basis voor een menswaardig bestaan. Helaas hebben we op de bijdrage aan andere opgaven vooralsnog weinig zicht. Ook hierbij geldt dat we veel doen, maar door te weinig focus en ontbrekende indicatoren de impact moeilijk aan kunnen tonen. De samenwerkingen op het gebied van uitstroom naar werk, gezondheid en onderwijs bieden kansen om dit beter te doen.

Gezamenlijke aanpak armoede en schulden

Tot slot blijkt uit de evaluatie duidelijk dat de aanpak van armoede niet los te zien is de gemeentelijke aanpak Geldzorgen (schuldhulpverlening). Financiële educatie voor jongeren, geldzorgen bij zzp'ers en werkende armen, stress door armoede en schulden: armoede en schulden zijn niet los van elkaar te zien. Het zou wenselijk zijn beide aanpakken beter te verweven, bijvoorbeeld in een agenda over financiële bestaanszekerheid.